

Setting up an efficient information system all of the participants and cross-border cooperation will contribute to leveling existing barriers and open new possibilities for enhancing cooperation in the cross-border regions. However extralegal political risks in 2014 pushed the regional economy to intensify and deepen cooperation within the Euroregional structures involving EU Member States and enhance regional cooperation. Ukraine has significant potential for cross-border cooperation as one of the directions of European aspirations, because of the unique geopolitical position. And the initiate activation of cross-border cooperation at the regional level should be: local authorities; local communities; central authorities; legal entities (businesses); individuals – entrepreneurs; individuals – society; NGOs. The efficiency of cross-border projects and quality functioning of the European regions which been created with the participation of Ukrainian territory depends on these actors.

УДК 351.854

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР ЯК ФЕНОМЕН СУСПІЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

ФЕДОРОВА Г. В.,
аспірант кафедри державної політики
та суспільного розвитку Національної
академії державного управління при
Президентіві України, головний
спеціаліст відділу контролю в сфері
телерадіомовлення Національної ради
України з питань телебачення і
радіомовлення

У статті досліджується сутність інформаційного простору та вплив інформаційних процесів на державну систему управління. Окреслено тенденції у формуванні системи управління інформаційними ресурсами як одного із стратегічних напрямків державної політики. Також розглянуто питання щодо створення необхідних економічних і соціокультурних умов та правових і організаційних механізмів формування, розвитку, використання інформаційних ресурсів в усіх сферах життєдіяльності держави.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційні PR-служби, інформаційні ресурси, державна інформаційна політика, суспільна культура.

В статье исследуется сущность информационного пространства и влияние информационных процессов на государственную систему управления. Обозначены тенденции в формировании системы управления информационными ресурсами как одного из стратегических направлений государственной политики и также рассмотрен вопрос о создании

необходимых экономических и социокультурных условий, правовых и организационных механизмов формирования, развития, использования информационных ресурсов во всех сферах жизнедеятельности государства.

Ключевые слова: *информационное пространство, информационные пиар-службы, информационные ресурсы, государственная политика, общественная мораль.*

The article is devoted to research of nature of information environment and influence of information processes upon the state system of management. The tendencies of forming of the system of information resources management outlined as one of the strategic direction of state policy. The issues of the necessary of creation of economical and sociocultural circumstances, legal and organizational mechanisms of forming, development, applying of information resources in all spheres of vital functions of the state are considered.

Key words: *information environment, PR offices, information resources, state information policy, social culture.*

Постановка проблеми. Сьогодні у світі відбувається стрімкий перехід до інформаційного суспільства, зміна світогляду людей, способів виробництва, міждержавних відносин. У науковому й політичному середовищі все частіше використовуються такі поняття як «інформаційний простір», «інформаційні ресурси», «державна інформаційна політика».

Термін «інформаційний простір» був запозичений соціально-гуманітарними науками з фізики, де означав можливість співіснування різних явищ і факторів. У філософсько-методологічному вимірі під інформаційним простором розуміється середовище поширення інформації в соціумі, що перебуває під впливом культурних, економічних, політичних, технологічних та інших факторів.

Сучасний інформаційний простір характеризується такими тенденціями: зростає обсяг комунікативних процесів, які витісняють традиційні інформаційно-пропагандистські способи впливу на маси; відбувається взаємодія різних носіїв інформації, тобто виникнення інтегрованих комунікативних систем; аналогічні процеси спостерігаються й на рівні масових інформаційних процесів, де виникають і розвиваються вже не окремі засоби масової інформації, а інформаційні комплекси – медіасистеми. Результатом глобальної інформатизації суспільства стає утворення єдиного інформаційного простору [2].

Інформаційний простір, як такий, є, безумовно, феноменом культури, та навіть не новітньої. Людина завжди існувала в інформаційному просторі, що її оточував. Значний і вирішальний внесок у глобалізацію інформаційного простору внесло масове застосування у всіх сферах діяльності людини сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, які істотно змінюють не тільки спосіб виробництва товарів і послуг, але й організацію і форми проведення дозвілля, реалізації людиною своїх громадянських прав, методи і форми виховання та освіти.

Перехід до нових стратегій використання публічної інформації з метою реалізації владних повноважень й керування суспільством показав, що на сьогодні держава не може претендувати на лідерство й конкурентоспроможність без

ефективної державної інформаційної політики, освоєння нових методів підтримки контактів владних структур з інститутами цивільного суспільства, без розуміння завдань в інформаційній сфері, адекватних сучасним реаліям [1]. У зв'язку з цим підвищення рівня вірогідності, надійності інформації, ефективніше використання інформаційних ресурсів, зовнішніх і внутрішніх інформаційних каналів підвищують якість управлінських рішень влади.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемою інформаційного простору в аспекті формування образів інформаційного суспільства на теренах вітчизняної науки займаються здебільшого фахівці-соціологи (В. Щербіна, О. Лобовікова й інші). Соціально-політичні виміри інформаційного простору розглядають В. Карпенко та Ю. Бондар, розвідками соціально-психологічних аспектів інформаційного простору займаються О. Ліщинська, В. Малімон, А. Лобанова, О. Злобіна та інші. Перші філософські дослідження інформаційного простору як феномена культури належать російському науковцеві О. Серьогіну.

У контексті впливу інформаційних процесів на державну систему управління заслуговують на увагу дослідження різноманітних технологій взаємодії людини і держави у працях В. Бакуменка, М. Головатого, В. Князева, Б. Кухти, А. Ліпенцева, Я. Малика, П. Надолішного, І. Надольного, Н. Нижник, А. Чемериса, Л. Шкляра та ін.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз існуючих проблем у сфері державної інформаційної політики. Крім того, досліджується інформаційний простір як об'єкт державного управління. Також розглянуто питання щодо необхідності удосконалення механізмів формування та захисту національних інформаційних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. На теперішній час в суспільстві немає такої сфери людської діяльності, яка б прямо чи опосередковано не була пов'язана з інформацією, її створенням, обробкою і передачею. Чим краще розвинене суспільство, тим більше в ньому працівників, зайнятих інформаційною діяльністю. Необхідність створення загального інформаційного простору впливає із вимог часу і прагнення України ввійти у світовий інформаційний простір.

Інформаційне суспільство – соціологічна і футурологічна концепція, яка покладає головним фактором суспільного розвитку виробництво і використання науково-технічної й іншої інформації. Концепція інформаційного суспільства є різновидом теорії постіндустріального суспільства, основу якого поклали З. Бжезинський, Д. Белл, О. Тоффлер.

У 50-70-і роки стало очевидно, що людство вступає в нову епоху, дорогу до якої проклав бурхливий розвиток техніки і, у першу чергу, комп'ютерів, і НТР у цілому. Проблема існування і буття людини в цілком «технізованому» і «інформатизованому» світі не могла не займати філософів, що викликало до життя концепцію інформаційного суспільства. Було важливо знайти принципово нову назву, що одночасно показує наступність і принципову новизну прийдешнього суспільства. І такою назвою стало придумане Тоффлером «інформаційне суспільство».

Очевидно, що не можна обмежуватися у визначенні чисто економічним аспектом, як це зробив А. Турен, чи соціальними факторами, як це вийшло в

Ж. Еллюля, оскільки комплексні і багатогранні зміни охоплюють практично всі сфери людської життєдіяльності.

Таким чином, «інформаційне суспільство» – це цивілізація, в основі розвитку й існування якої лежить особлива нематеріальна субстанція, умовно іменована «інформацією», що володіє властивістю взаємодії як з духовним, так і з матеріальним світом людини. У такий спосіб інформація одночасно визначає і соціокультурне життя людини і його матеріальне буття. У цьому, на нашу думку, і складається принципова новизна прийдешнього суспільства.

Існує безліч концепцій, що намагаються пояснити, чому в історії усе відбувалося так, а не інакше. Основними з них традиційно вважаються «цивілізаційна» (автори – Тойнбі, Данилевський) і «формаційна» (знаменита «п'ятичленка» Маркса). Перша з них закладає в основу розвитку людського суспільства соціокультурні типи, а друга – виробничо-господарські відносини.

У зв'язку з настанням «інформаційного століття», основною задачею є максимально прискорити і спростити передачу інформації між людьми і підвищити її «засвоюваність». Саме тому вона стандартизується і класифікується для того, щоб якнайсильніше прискорити процес обробки інформаційного потоку. Цей процес впливає на культуру подвійно: з одного боку, максимально зближаються духовна і матеріальна сторони життя людини, тому що в культурі необхідним чином присутній інформаційний елемент, що піддається вищеописаним трансформаціям, а з іншого боку, відбувається різке розмежування емоційного й інформаційного аспектів культури.

На початку третього тисячоліття інформація стала одним із найбільш важливих ресурсів. Зростаюча залежність від наявності інформації, рівня розвитку та ефективності використання засобів її обробки та передачі призвела до виникнення такого принципово нового поняття як інформаційні ресурси (ІР). За своєю значимістю ІР не тільки не поступаються іншим видам стратегічної сировини, але і відносяться до найбільш важливих ресурсів, що визначає насамперед інтелектуальну, а також економічну, політичну і військову міць їхнього власника. Певні ІР у державі набувають статусу національних.

Національні інформаційні ресурси – це вся належна Україні інформація, включаючи окремі документи і масиви документів, незалежно від змісту, форми, часу і місця їх створення, форми власності, а також кінцеві результати інтелектуальної, творчої діяльності, зафіксовані на будь-яких носіях інформації, доступні для використання особою, суспільством і державою через засоби масової інформації та телекомунікації, архіви, бібліотеки, музеї, фонди, банки даних, публічні виступи, художньо-виконавську діяльність тощо.

Головну мету державної інформаційної політики стосовно національних ІР можна сформулювати як створення необхідних економічних і соціокультурних умов та правових і організаційних механізмів формування, розвитку, використання ІР в усіх сферах життєдіяльності держави [6].

Разом з тим у державі залишається не сформованою загальнодержавна система управління і захисту ІР, не підпорядковані єдиній меті та завданням державної інформаційної політики державні органи що входять до цієї структури, а також міністерства і відомства, що здійснюють міжгалузеве та відомче управління певними видами ІР.

Формування системи управління ІР для України на даному етапі її розвитку стає стратегічним напрямком і потребує від органів державної влади вирішення проблем, що виникають із єдиних методологічних позицій.

У нашій країні склалася хибна практика формування організаційної структури державних органів, що здійснюють управління конкретними напрямками інформаційної діяльності – сфері найбільш чутливої й вразливої як для негативних внутрішніх, так і зовнішніх впливів. Спочатку формується організаційна структура органів державної виконавчої влади, а потім робиться спроба раціонально розподілити функції між ними.

Фактично ігнорується дія об'єктивної закономірності, відповідно до якої стабільна організація управління системою та окремими напрямками її діяльності може бути досягнута тільки у разі, якщо організаційна структура формується виходячи з функцій державного управління, а не навпаки.

Важливою проблемою залишається ресурсне забезпечення державної інформаційної політики щодо формування, поширення, використання і захисту ІР України. Головною причиною появи цієї проблеми є невизначеність пріоритетів державної інформаційної політики на вищому рівні державного управління.

Державний бюджет України передбачає фінансування розвитку інформаційної сфери лише за окремими статтями витрат (державне телебачення і радіомовлення, інформатизація, частково – забезпечення інформаційної безпеки).

Основою створення системи державного управління ІР є закріплення їх у власності (матеріальній або інтелектуальній), забезпечення захисту права власності суб'єктів України, а також правомірностей щодо володіння, користування та розпорядження ІР, які випливають із права власності на них. Проголошених державою у чинному законодавстві прав власності на ІР недостатньо для гарантування прав держави та формування цивілізованого інформаційного ринку, де основним діючим і регулюючим суб'єктом повинна бути держава. Для вирішення цих проблем необхідно здійснити комплекс організаційних і правових заходів.

У систему будь-яких владних відносин входять відносини з питань виробництва, розподілу й споживання інформації; відносини між державою й цивільним суспільством, що розвиваються на основі комунікації й інформації. Інформаційні служби виконують роль посередника між державою й суспільством. Інформаційний зв'язок із громадськістю (PR-діяльність) є невід'ємною частиною управління будь-якою організаційною структурою, сприяє встановленню й підтримці спілкування, взаєморозуміння й співробітництва між структурою та громадськістю. Тобто зв'язок державного управління із громадськістю є природною складовою життєдіяльності будь-якого суспільства й будь-якої організаційної структури. Отже, для формування образу державної організації, що ефективно працює, насамперед, необхідна цілеспрямована інформаційна політика, заснована на реальних проектах і державних пріоритетах [3]. Правильно організована діяльність державних інформаційних служб дає змогу ефективно впливати на суспільну думку й знаходити оптимальні рішення, зокрема в конфліктних і кризових ситуаціях.

Оскільки інформаційні служби органів державної влади є частиною державного апарату, їх діяльність значною мірою залежить від принципів їх

роботи. Відкритість і демократичність діяльності органів державного апарату, справжня зацікавленість у розвитку й зміцненні зв'язків із громадськістю, наявність певних форм контролю з боку суспільних структур і громадськості мають величезне значення.

Діяльність PR-служб сприяє конструктивному діалогу влади й суспільства, тому органам державного управління в інформаційно-комунікативній взаємодії із цивільним суспільством необхідно ефективніше використовувати науково-технічну базу й технологічні можливості інформаційних PR-служб.

Висновки. Інформаційний простір – це історично сформована, забезпечена правовими гарантіями й засобами зв'язку, з найбільшою доступністю для споживача форма скоординованих і структурованих, територіально близьких і віддалених інформаційних ресурсів, котрі акумулюють результати комунікаційної діяльності людей.

Інформаційний простір, постійно розширюючись і відіграючи дедалі важливішу роль у житті людей, формує новий життєвий простір у вигляді цілісного поля, усередині якого індивіди взаємодіють між собою. Специфіка його полягає в розірваності двох рівнів буття: реального й віртуального, що зумовлює нові норми й ситуації існування. Набуваючи глобального характеру, інформаційні технології сприяють розширенню комунікацій і формуванню єдиного комунікативного простору, у рамках якого формуються свої особливі закони та норми поведінки й світосприйняття. Формування сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури має принципове значення для забезпечення й ефективної реалізації пріоритетних національних проектів, спрямованих на перехід країни до інноваційної стратегії розвитку.

Аналіз еволюції медіа-технологій показує, що історична тенденція розвитку масової комунікації полягає в постійному збільшенні кількості каналів поширення інформації. При цьому поява кожного нового засобу масової інформації не веде до зникнення попередніх засобів комунікації й інформації. Новий ЗМІ займає свою нішу, і, звичайно ж, змінює характер і структуру інформаційно-комунікаційного простору.

У результаті трансформації комунікаційного простору утворюється нова система цінностей, нові пізнавальні й практичні пріоритети, причому їхня роль у суспільному устрої визначена тим безпосереднім впливом, який ці цінності здатні робити на політичну поведінку та політичну культуру. Вивчення системи цінностей, що формується, закономірностей її виникнення й трансформації є одним із пріоритетних завдань сучасної політологічної науки.

Слід зазначити, що державне управління інформаційною сферою, основу якої становлять ІР України, залишається неврегульованою сферою державної управлінської діяльності. Управління ІР – це повсякденний і безперервний процес. Будь-які вади у структурі та функціонуванні системи державного управління цими процесами призводять до непоправних збитків суспільству і державі.

Державна політика у сфері національних інформаційних ресурсів повинна бути спрямована на забезпечення формування умов виробництва, збереження, поширення і комплексного використання усіх видів інформаційних ресурсів, вільного доступу до них із боку громадян і організацій будь-якої форми власності,

в остаточному підсумку – на підвищення ефективності діяльності підприємств і організацій, органів державної влади і місцевого самоврядування. Вона повинна враховувати можливості міжнародного співробітництва у сфері інформаційних технологій, продуктів і послуг, реальні можливості вітчизняної інформаційної індустрії.

Державне управління в інформаційному просторі являє собою динамічний процес, що перебуває в постійному розвитку. Необхідна й можлива конструктивна взаємодія засобів масової інформації й органів державної влади. Для координації цієї взаємодії в органах державного управління мають бути створені відповідні інститути, ресурси, методи й прийоми.

Література:

1. Григор О.О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз (державно-управлінський аспект) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01. / О.О. Григор; Львівський регіональний інститут державного управління НАДУ при Президентові України. – Л., 2003. – 20 с.
2. Дюжев Д.В. Інформаційне суспільство: соціально-правові аспекти суспільного розвитку // Наука. Релігія. Суспільство. – Донецьк: 2004. – № 1. – С. 116-122.
3. Ібрагімова І. Інформаційне суспільство та взаємодія влади з громадськістю: вимоги ефективності / І. Ібрагімова // Вісник НАДУ. – 2004. – № 1. – С. 36-42.
4. Марчук Н.В. Інформаційна цивілізація: соціальні риси віртуального феномена // Наука. Релігія. Суспільство. – Донецьк: 2003. – № 4. – С. 209-214.
5. Формування, інтеграція та використання інформаційних ресурсів органів державної влади / О.Г. Додонов, О.В. Нестеренко, А.В. Бойченко, О.А. Бойченко // Реєстрація, зберігання і обробка даних. – 2002. – № 3-4. – С. 69-75.
6. Шаповал О.В. Розробка національних стратегій інформаційного розвитку – пріоритет сучасності // Нова парадигма. – Випуск 38. – К., 2004. – С. 166.

Nowadays we can observe the rapid transition to information society, change of outlook of people, production methods and international relations. The information environment constantly expanding plays more important role in people's life, forms the new life horizons as kind of integrated field there individuals cooperate between themselves. The specifics of it consists in dissociation of the two levels of existence: the real and the virtual, which leads to new rules and situations. Becoming global information technologies assist to enlarging of communications and forming of united communication environment in the frames of which the special rules and peculiarities of behavior and outlook are formed.

Forming of contemporary information-communication infrastructure has a principle meaning for providing of efficiency realization of the national projects, aimed to transition the country to innovation strategy of development.

The state policy in the sphere of national information resources should be directed to providing of forming of production conditions, preserving, sharing and complex exploitation of all kinds of information resources, free access to its for citizens and organizations, and as a result – increasing of efficiency of companies and organization, state institutions and local government activity. It should consider the opportunities of international cooperation in the sphere of information technologies, products and services, real possibilities of national information industry.

Nowadays there is no area of human activity in the society, which directly or indirectly would not be connected with information, its creation, processing and transmission. The more developed is society, the more persons in it are occupied in information activity. The necessity of common information environment creation is a demand of the time and ambition of Ukraine to join the world information environment.

The “Information Society” is civilization in the basement of development and existence of which lay the special nonmaterial substance, conditionally called “Information”, which has a possibility to cooperate as with spiritual, so with material world of the person. In such way the information determines the sociocultural life of human and his material existence. In our mind, this is the main principle novelty of future society.

The main goal of state information policy according to national IT is creation of necessary economical and sociocultural circumstances, legal and organizational mechanisms of forming, development, usage of IT in all spheres of livelihood of the state.

УДК 338.45

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

**ПЕТРЕНКО О. В.,
викладач кафедри вищої математики
та інформаційних технологій,
Донецький державний університет
управління (м. Маріуполь)**

Проаналізовано особливості державного управління розвитком виробничо-економічних систем. Узагальнено цілі та методи державного управління. Визначено вагому роль державного управління розвитком виробничо-економічних систем як системи цілеспрямованих впливів на фактори, від стану яких залежить результат діяльності керованого об'єкта. Показано необхідність управління ліквідацією впливу негативних наслідків дестабілізації як комплексу заходів, спрямованих на забезпечення режиму ліквідації та попередження негативних наслідків дестабілізації на всіх стадіях життєвого циклу виробничо-економічної системи.

Ключові слова: державне управління; дестабілізація; виробничо-